

Recente roofvogelliteratuur

Rob G. Bijlsma

Agostini N., Panuccio M., Mellone U., Lucia G., Wilson S. & Ashton-Booth J. 2007. Do migration counts reflect population trends? A case study of the Honey Buzzard *Pernis apivorus*. *Ardeola* 54: 339-344.

Op grond van tellingen tijdens de voorjaartrek in Italië wordt gesproken van een toename van de soort. Een weinig overtuigend verhaal, omdat de vraag in de titel niet wordt beantwoord: geven tellingen een betrouwbare indruk van populatiegroottes? Bovendien worden diverse aannames wel erg gemakkelijk gemaakt, zoals het missen van ongeveer 40% van de passanten in 1993-96 (tegenwoordig zou dat niet meer het geval zijn, maar hoe weten we dat?). De toename wordt toegeschreven aan verminderd afschot in Calabrië en omstreken. Dat is goed mogelijk, maar of dat afschot de stand van de soort bepaalde, is onbekend. Bovendien, op de westelijke trekbaar wordt nauwelijks geschoten (Zweden, West-Europa), en daar neemt de populatie sterk af. Het blijft altijd beter populatieveranderingen direct te meten, dus via tellingen in de broedgebieden, dan indirect (via trektellingen, vangsten). (nicolantonioa@tiscalinet.it).

Aparicio J.M., Bonal R. & Muñoz A. 2007. Experimental test on public information use in the colonial Lesser Kestrel. *Evolutionary Ecology* 21: 783-800.

Door broedselgroottes te manipuleren in nesten van de koloniaal broedende Kleine Torenvalken wisten de auteurs aan te tonen dat broedsucces (jongen per succesvol nest) een doorslaggevende rol speelde bij de keuze van de kolonie door volwassen vogels in het jaar daarop; voor eerstejaars valken, die geen informatie kunnen hebben opgedaan over broedsuccesverschillen tussen kolonies, was dat niet het geval. Die werden juist vaker in de minder jonge producerende kolonies aangetroffen, vermoedelijk omdat daar minder competitie om nestplaatsen was. (josemiguel.aparicio@uclm.es).

Bakka S.V., Karyakin I.V. & Moskalik L.N. 2008. The first record of the Osprey breeding on the electric pole in Povolzhye, Russia. *Raptors Conservation* 11: 76.

Een Visarend bezette een nest bovenop een elektriciteitsmast in de benedenloop van de Kerzhenets Rivier, in mei 2007, ongeveer 50 m van de rivier af. Het laatste broedgeval van deze soort langs deze rivier dateerde van 1949; sinds 2004 zijn Visarenden begonnen aan een herbezetting. Als reden wordt genoemd: aantaltoename van, en verdrijving door, Steenarenden in hun voorkeurs habitat, de veengebieden. (Sergey Bakka, sopr@dront.ru).

Bakka S.V. & Kiseleva N.Yu. 2008. The Greater Spotted Eagle in the N. Novgorod District. *Raptors Conservation* 11: 70-72.

In deze Russische regio 17 waarnemingen van Bastaardarenden in 1906-64 (afgeschoten), tegen 25 in 1986-2007. In vroege 20ste eeuw een algemene soort; naar dieptepunt in jaren zeventig. In de jaren negentig waren 10-15 paren bekend. Sinds 1986 19 territoria bekend (25-30 geschat), voornamelijk aan de randen van grote venen en in riviervalleien. Nesten slechts 8-13 m boven de grond, op zijtak of in vork

van iep, grove den, els of berk. (sopr@dront.ru).

Bieren P. 2008. Boomvalk, soort van het jaar 2007. VWG de Alblasserdwaard, jaarverlag 2007: 16-19.

Eerste exemplaar in 2007 op 21 april, laatste op 28 september. Op 57 waarnemingen betrof het 37x een solitair, 17x een duo, en 3x een trio. Broedgevallen op Kinderdijk (geen nest of juvenielen), omgeving Kortland (2 juvenielen in hoogspanningsmast), Polder Nieuw-Lekkerland (geen jongen gezien) en Alblasserbos Papendrecht (paar in hoogspanningsmast).

Birkhead T.R., Hall J., Schut E. & Hemmings N. 2008. Unhatched eggs: methods for discriminating between infertility and early embryo mortality. Ibis 150: 508-517.

Roofvogelaars komen maar wat vaak niet-uitgekomen eieren in de nesten tegen; klotsen die eieren, wordt al snel de conclusie getrokken dat ze onbevrucht zijn. Maar zo eenvoudig zit de wereld niet in elkaar. In dit artikel wordt gedetailleerd ingegaan op wat 'onbevrucht' precies is, en wat sterfte van het embryo inhoudt (let wel: voor eieren van zangvogels). Vervolgens wordt ingegaan op de vraag hoe die verschillende vormen van 'niet-bevruchting' en embryosterfte zichtbaar kunnen worden gemaakt. Als testvogel werd de Zebravink gebruikt; de gevonden resultaten werden vervolgens in het veld getest bij wildelevende Ringmussen. Door het voorgestelde protocol te volgen, worden verkeerde conclusies goeddeels uitgebannen. Voor de roofvogelaars geldt: zonder een microscoop is een uitspraak over bevruchting op voorhand onmogelijk. (t.r.birkhead@sheffield.ac.uk).

Boer P. de & Klaassen O. 2007. Minder blauw op de Wadden: achtergronden van de afname van Blauwe Kiekendieven op Ameland en Terschelling. Limosa 80: 129-138.

Broedende Blauwe Kieken in Nederland verdwijnen als sneeuw voor de zon. Waar ligt dat aan? Uit deze studie op Ameland en Terschelling zou kunnen worden opgemaakt dat voedselaanbod een rol speelt, want hoewel de reproductiecijfers niet erg verschillen van die uit het verleden, was de conditie van de jongen slecht. Het konijn is sterk afgenomen, en kennelijk is de diversiteit van het prooiaanbod ook afgenomen (geïllustreerd aan de hand van fazant en weidevogels; maar zangvogels zouden moeten zijn toegenomen). In biomassa zijn konijnen, muizen en vogels belangrijk als voedselbron, zowel in de ei- als jongenfase (gebaseerd op braakballen).

Bonal R. & Aparicio J.M. 2008. Evidence of prey depletion around lesser kestrel *Falco naumanni* colonies and its short term negative consequences. J. Avian Biol. 39: 189-197.

De koloniaal broedende Kleine Torenvalk was gedwongen op steeds grotere afstand van de kolonie op insecten (vooral sprinkhanen) te jagen met vorderend broedseizoen, althans indien broedend in een grote kolonie. Tegelijkertijd verminderde de prooiaanvoer naar de nesten (niet gecompenseerd door grotere prooien aan te voeren). Bij kleine kolonies vond dit niet plaats. Deze verschillen worden in verband gebracht met het sneller uitputten van voedselbronnen in de nestomgeving indien kolonies groot zijn (meer valken). (raul.bonal@uclm.es).

Burck P. de 2008. Roofvogelvervolgning. 't Duumpje 34(3): 16.

In de Veerhoekpolder in Zeeland werd een vergiftigde Buizerd gevonden (carbofuran), naast de resten van een Wilde Eend. Een week later was er een Canadese Gans neergelegd, met er vlakbij een dode Buizerd met vergiftigingsverschijnselen.

Bylicka M., Wikar D. & Bylicka M. 2007. Changes in density and behaviour of the Common Buzzard (*Buteo buteo*) during the non-breeding season. Acta Zoologica Lituanica 17: 286-291.

Wintertellingen langs vaste transecten in Polen in de winters van 2002/03 tot en met 2004/05 leverden een gemiddelde dichtheid van 0.6-18.4 Buizerds per 10 km op. Zelfs met strenge winters blijven hier nog Buizerds achter, zij het in lage dichtheid. Jacht vanaf een zitpost is de gebruikelijke jaagwijze in de (vroeg) winter. In herfst en vroege voorjaar wordt meer gecirkeld, vermoedelijk in samenhang met doortrek en balts. (mciach@ar.krakow.pl).

Cadahía L., López-López P., Urios V. & Negro J.J. 2008. Estimating the onset of dispersal in endangered Bonelli's Eagles *Hieraetus fasciatus* tracked by satellite telemetry: a comparison between methods. Ibis 150: 416-420.

Op welk moment na het uitvliegen verandert een jonge vogel zijn gedrag van rond het nest rommelen naar echte dispersie (een eenduidige verplaatsing van het ene activiteitsgebied naar het andere)? Een vraag die op verschillende manieren wordt beantwoord, een kwestie van definitie (hier worden er 9 opgenoemd). In deze studie werden Havikarenden gevolgd met behulp van het Argos-systeem en een GPS-systeem (die laatste is accurater en geeft meer posities door). Niet verbazingwekkend waren de resultaten met GPS beter dan die van Argos; probleem is dat GPS vooralsnog alleen voor grote vogels kan worden gebruikt. (luis.cadahia@gmail.com).

Casini L. 2008. A Peregrine Falcon in flight retrieves nestling falling from a cliff. J. Raptor Res. 42: 225.

Een onhandig slechtvalkjong viel vlak voor het uitvliegen van een klif, tuimelde enkele tientallen meters door de lucht en werd door een van de ouders (vermoedelijk het vrouwtje) in een stootduik met de klauwen gepakt en teruggevlogen naar de nestrand. Het jong tuimelde opnieuw, werd weer gepakt en opnieuw teruggezet, ditmaal succesvol. (lino.casini@tin.it).

Clarke J.B. & Houston C.S. 2008. Ferruginous Hawks successfully fledge six chicks. J. Raptor Res. 42: 152-153.

In juni 2007 werd in Saskatchewan een nest met 6 grote jongen gevonden van de Ferruginous Buizerd *Buteo regalis*; alle jongen vlogen uit. Het gemiddelde jongental op 31 succesvolle nesten bedroeg 3.67 (in 2007, inclusief het 6-broedsel). Vermoedelijk lag het hoge aantal grondeekhoorns, het hoofdvoedsel van deze soort, ten grondslag aan het grote aantal jongen op dit nest. (clarkejared16@yahoo.ca).

Costantini D., Bruner E., Fanfani A. & Dell'Omo G. 2007. Male-biased predation of western green lizards by Eurasian kestrels. Naturwissenschaften 94: 1015-1020.

In een Centraal-Italiaans studiegebied werden de resten van groene hagedissen *Lacerta bilineata* verzameld in nestkasten van Torenavalken. Op grond van de morfologie van de kopplaatjes werd hun sekse bepaald. De resten lieten zien dat hagedismannetjes een 3.5 maal hogere kans liepen door een valk te worden gepakt dan -vrouwtjes. Dat

patroon werd acht jaar opeenvolgend gevonden, en verschilde niet naar habitatype. Vermoedelijk heeft dit te maken met de meer geëxponeerde leefwijze van mannetjes hagedissen. (david.costatini@uniroma1.it).

Costillo E., Corbacho C., Morán R. & Villegas A. 2008. Diet plasticity of Cinereous Vulture *Aegypius monachus* in different colonies in the Extremadura (SW Spain). *Ardea* 95: 201-211.

Spaanse Monniksgieren eten op veel plaatsen schapen, aangevuld met kippen en varkens (op plekken waar dode dieren worden neergelegd). Op andere locaties eten ze echter restanten van herten (afkomstig van jacht) en konijnen. Hun menu hangt sterk samen met wat lokaal beschikbaar is (en dus met landbouw en jacht). Het zijn vogels die zich makkelijk aanpassen aan nieuwe voedselbronnen; de grote aantallen dode kippen op plekken waar kippenfarms zijn gesticht, werden onmiddellijk als voedsel benut. Beschikbaarheid van voedselkan echter een probleem worden na de recente uitbraken van BSE, mond-en-klauwzeer, Rift Valley-koorts en blauwtong (die voor draconische maatregelen zorgden in EU-verband). (costillo@unex.es).

Cresswell W. 2008. Non-lethal effects of predation in birds. *Ibis* 150: 3-17.

Bij predatie denken de meeste mensen aan het opvreten van het ene dier door het andere. Sterfte dus. Of aan effecten op dichtheidsniveau: een stand neemt af als gevolg van predatie. Dat kan zeer wel kloppen, maar predatie omvat meer dan dat. Onderzoek van vissen, amfibieën en insecten heeft duidelijk laten zijn dat de niet-dodelijke gevolgen van predatie groter zijn dan de dodelijke. Prooidieren veranderen namelijk hun gedrag, of zelfs fysiologie, als ze een predatie-risico lopen. Bij vogels is dat niet anders. De effecten van predatie kunnen daarom het best worden gemeten als een afweging tussen maximaliseren van de onmiddellijke overleving in de aanwezigheid van predatoren en het aanboren en benutten van bronnen ten gunste van voortplanting en overleving op lange termijn. Vermijding van predatie brengt 'kosten' met zich mee: minder tijd kunnen besteden aan foerageren (vaak gepaard gaande met verminderde voedselopname), meer tijd besteden aan waakzaam gedrag. Allemaal zaken die – betrekkelijk – eenvoudig zijn te meten. Op die manier kan veel zuiverder naar de effecten van predatie op individu- en soortniveau worden gekeken, en kan directe sterfte worden losgekoppeld van niet-lethale effecten. (Overigens: dezelfde aanpak geldt voor de effecten van recreatie op vogels). (wrlc@st-and.ac.uk).

De Giacomo U. & Guerrieri G. 2008. The feeding behavior of the Black Kite (*Milvus migrans*) in the rubbish dump of Rome. *J. Raptor Res.* 42: 110-118.

Op een vuilstort in Rome arriveerden de eerste Zwarte Vrouwen in de ochtendschemer, de laatste vertrokken in de avondschemering. Het aantal nam in de loop van de dag toe, zo ook in de loop van april tot augustus. Ze zochten voedsel door laag over het afval te zweven, soms door te lopen; dat laatste deden ze vooral als er geen meeuwen of machines aanwezig waren. Veel voedsel werd bemachtigd door het afhandig te maken van meeuwen en kraaien (succes van dergelijke acties: 32% bij soortgenoten, 66% bij kraaien, 73% bij meeuwen). (udegiocomo@libero.it).

Dekker D. & Ferwerda A. 2008. Slechtvalken in Noard-Fryslân Bûtendyks. *Twirre* 19: 2-10.

In najaar en vroege winter 2006 en 2007 brachten de auteurs 260 uur aan de noordkust

van Friesland door, op zoek naar Slechtvalken. Ze zagen er 128, waaronder 47 volwassen en 51 onvolwassen vogels. Niet overall was de soort langs de 23 km lange strook even algemeen; het leek erop alsof ze het open wad vermeden (ongezien een prooi benaderen is daar het moeilijkst). In de eerste helft van de studieperiode zagen ze meer Slechtvalken dan later, vermoedelijk vanwege de doortrek in oktober (vooral jonge valken) en een afnemend prooiaanbod. Er werden 33 jachtvluchten genoteerd, 11x resulterend in een vangst: 7x Bonte Strandloper, 1x Smient, 1x Spreeuw en 2x onbekende vogel. Volwassen valken vingden 6 prooien in 9 jachtvluchten, onvolwassen valken 2 in 15 jachtvluchten. Pogingen tot aftroggelen van prooi werden geregeld gezien, en wel door Buiszeters en Grote Mantelmeeuwen. Vrouwtjes Slechtvalken wisten zich goed te verweren, maar de kleinere mannetjes waren daarin minder bedreven. (ddekkerl@telus.net).

Dementavicius D. 2007. White-tailed Eagle (*Haliaeetus albicilla*) in Lithuania: population numbers and trends 1900-2007. Acta Zoologica Lituanica 17: 281-285.

Halverwege de 19de eeuw was de Zeearend een algemene broedvogel in Letland. In de eerste helft van de 20ste eeuw nam de soort sterk af. Vanaf 1987 werden weer broedparen opgemerkt. In 1987-2002 vond de auteur 41 broedparen, waarbij de stand in 1993-2002 verdubbelde. In 2003-07 werden nog eens 24 nieuwe territoria gevonden. De huidige populatie telt ongeveer 90 paren. De toename hangt samen met beter veldwerk en een daadwerkelijke toename. (d.dementavicius@gmail.com).

Dennis R. 2008. A life of Ospreys. Whittles Publishing, Dunbeath. Ingenaaid, 211 pp. Veel foto's. ISBN 978-190445-26-5. Prijs €26.99.

Ik vermoed dat veel WRN-ers de afgelopen jaren op de website van Roy Dennis heb gekeken naar de strapatsen die Wespensdiefen en Visarenden tijdens hun leven uithaalden (www.roydennis.org). Uitgerust met een satellietzender waren deze vogels van dag tot dag, en van uur tot uur, te volgen. Spectaculaire beelden leverde dat op, waarbij je bijna *du moment* dat er wat gebeurde kon volgen welke beslissingen een vogel maakte. Met een Google-kaart als ondergrond kon je zelfs het landschap zien zoals de Visarend dat zag, waar aan de horizon een bergketen opdoemde, of een waterplas, en hoe vervolgens de vogel daar omheen of naartoe navigeerde. Dat is andere koek dan een vogel ringen en na tien jaar een doodmelding krijgen. Wat is er in de tussentijd gebeurd? Geen idee! Met de huidige satellietzenders weten we dat wel. Dit boek gaat onder meer over de met zenders gevolgde vogels. Maar het gaat ook over de herbezetting van Schotland, nadat de Visarend daar was uitgeroeid. Wat daarvoor nodig was in termen van nestbescherming, vrijwilligers, tijd, frustraties, hoop. Hoewel er hier en daar in dit boek samenvattende grafieken en kaarten staan, is het toch bovenal een persoonlijk verslag. De individuele Visarenden komen tot leven omdat ze werden geringd en gekleurdingd; hun levensloop, partnerkeus, broedsucces, afwijkingen, alles komt voor het voetlicht. Ingebed in geschiedenis, feitenkennis, dagboekantekeningen, terzijdes, een vloed aan foto's, en bomvol informatie. Wetenschappelijk jargon en statistiek worden geheel gemeden. Het is een toegankelijk boek, geschreven door een gepassioneerde natuurbeschermer.

Dimalaxis A., Xirouchakis S., Portolou D., Latsoudis P., Karris G., Fric J.,

Georgiakakis P., Barboutis C., Bourdakis S., Ivovic M., Kominos T. & Kakalis E. 2008. The status of Eleonora's Falcon (*Falco eleonora*) in Greece. J. Ornithol. 149: 23-30.

Ruim 80% van de wereldpopulatie van Eleonora's Valken broedt in Griekenland. Een broedvogeltelling in 2004-06 leverde eens schatting van 12.300 paren op, geconcentreerd in de noordelijke Egeïsche Zee, Sporadhes, de oostelijke Cycladen, Antikythira, de zuidwestelijke Dodecansos en de satellieteilanden van oostelijk Kreta. Alleen nabij Kreta is een afname merkbaar, overal elders neemt de soort toe. De sterke toename in vergelijking met 1970 is deels een gevolg van een betere dekking. De gemiddelde koloniegrootte varieerde sterk per regio, van 2 tot 148. (sxirouch@nhmc.uoc.gr).

Earl T. 2008. Hobby taking fish from Common Tern. Brit. Birds 101: 496.

Op 5 augustus 2007 achtervolgde een Boomvalk een Visdief in Kazachstan; de Visdief liet een visje vallen, dat door de Boomvalk uit de lucht werd gegrepen.

Englund J.V. & Greene V.L. 2008. Two-year old nesting behavior and extra-pair copulation in a reintroduced Osprey population. J. Raptor Res. 42: 119-124.

In een geherintroduceerde Visarendpopulatie in Minnesota werden in 1984-2005 306 bezette nesten gevolgd, of beter gezegd: individueel herkenbare Visarenden bij die nesten. Er werden 12 2-jarige Visarenden gezien die nestelpogingen deden: 8 (5 man, 3 vrouw) hielden een nest bezet, de overige waren floaters (zwerfers zonder nest- of paarbinding). Gemiddeld was de leeftijd waarop voor het eerst een broedpoging werd gedaan 4.13 jaar bij de mannen (N=38), en 3.36 jaar bij de vrouwen (N=11). Het eerste succesvolle nest werd bij een gemiddelde leeftijd van 4.39 bereikt door mannen (N=38), en van 3.64 bij vrouwen (N=11). Broedpogingen van 2de-jaars vogels is zeldzaam; in 2003 wisten twee van zulke mannetjes jongen groot te brengen. Buitenechtelijke copulaties werden in 2003 bij 10% van de nesten waargenomen; dit gedrag werd alleen in 2003-05 gezien (lokale populatie toen >33 paren groot). Beide fenomenen (broeden tweedejaars, buitenechtelijke copulaties) worden toegeschreven aan het grote aanbod van kunstnesten in combinatie met een groot voedselaanbod. (jvenglund@threeriversparkdistrict.org).

Fiuczynski K.D. 2008. Populationsdynamik des Baumfalken (*Falco subbuteo*) in den letzten 50 Jahren in Berlin mit Anmerkungen über die anderen Greifvögel. Sitzungsberichte Ges. Naturf. Berlin 46: 47-57.

Dit is verreweg het langst lopende onderzoek van Boomvalken ooit gedaan. Gestart in 1956 in Berlijn, toen noodgedwongen voortgezet in West-Berlijn, en vanaf 1977 opnieuw voorgeheel Berlijn, laat dit onderzoek een steile afname zien vanaf halverwege de jaren zestig (daarvoor 20-30 paren), enig herstel in de late jaren zeventig, en een hernieuwde daling naar een all-time dieptepunt (bijna nul) rond 2000. De gemiddelde broedselgrootte (per succesvol paar) bleef over dezelfde periode gelijk, maar het aantal jongen per paar (dus inclusief de mislukkingen) laat een geleidelijke afname zien. Tegelijkertijd nam het aantal niet-succesvolle paren toe. Verschillende verklaringen dienen zich aan. In d eerste plaats is het broedhabitat veranderd: de voorheen open dennenbossen (gunstig voor Boomvalken) zijn geleidelijk dichtgegroeid met opslag dat tot bijna in de kruinen van de oudste bomen reikt. Vlaksgewijze opslag komt niet

meer voor, terwijl dat toenterijd (jaren 50, 10 jaar na de Tweede Wereldoorlog) nog grootschalig het geval was. In de stadsbossen bestaat tegenwoordig een kapverbod (geen kaalslagen meer) en is menging met loofbos opgetreden. Deze dichte bossen zijn inmiddels allemaal verlaten door Boomvalken. Daar bovenop komt de afname van de Bonte Kraai, in Berlijn de belangrijkste nestleverancier. De dichtheid in 1959 bedroeg nog 5.2 paren per km², tegen slechts 0.7 in 1989. De vestiging en uitbreiding van Raven (vanaf 1982) vergrootte de voorraad nesten (die ook werden gebruikt), maar zorgde niet voor een herstel van Boomvalken. Evenmin zorgde de plaatsing van 66 mandjes in 35 territoria voor herbezetting van verlate territoria. Tot slot mag de sterke toename van de Havik niet onvermeld blijven. In de jaren vijftig en zestig slechts 1-2 paren, in 2005 al ongeveer 80 paren! Echter, de toename vond zeker 15 later plaats dan de afname van de Boomvalk inzette. Daar komt bij dat hoge nestuitval bij Boomvalken ook al in 1940-51 was vastgesteld door Viktor Wendland (toen door Bonte Kraaien), wat niet tot een afname van de Boomvalk leidde. De invloed van de Havik is dus twijfelachtig. Evenmin lijkt er iets negatiefs aan de hand te zijn met het voedselaanbod; de belangrijke prooi-soorten zijn nog steeds zwaluwen, gierzwaluw, grasparkiet (8.9% van 801 prooien verzameld in 1954-2004) en groenling, allemaal soorten die in Berlijn – naar het schijnt – voor het oprapen liggen. Plaatsing van kunstnesten kan het broedsucces verbeteren: kraaiennesten willen nog wel eens uit de boom vallen, en veel kraaiennesten hebben tegenwoordig nylon draad in de nestkom verwerkt zitten, wat tot sterfte onder Boomvalken kan leiden (snoeren zichzelf vast). Met mandjes is dat probleem opgelost. Een belangrijke studie. (klaus_fuczynski@yahoo.de).

González L.M. 2008. Origin and formation of the Spanish Imperial Eagle (*Aquila adalberti*). J. Ornithol. 149: 151-159.

De eerste vondsten van Spaanse Keizerarenden stammen uit het late Pleistoceen en het vroege Holoceen, en wel uit het oostelijke deel van het Iberische Schiereiland. De verspreiding lijkt te zijn beknot door de verspreiding van Mediterrane vegetaties en het voorkomen van Konijnen. Mogelijk zijn deze vogels zich, na vestiging in Spanje en afkomstig uit de oostelijke populatie van de Keizerarend, aangepast aan een Midderraan landschap, hebben ze zich daar gespecialiseerd op konijnen en zijn ze gaandeweg standvogel geworden. Als vogels met deze voorkeuren met elkaar paarden, kan de standvogelpopulatie uiteindelijk genetisch voldoende van de oostelijke soort zijn afgedreven om tot een aparte soort te worden gerekend. (LMGonzalez@mma.es).

Gschweng M., Kalko E.K.V., Querner U., Fiedler W. & Berthold P. 2008. All across Africa: highly individual migration routes of Eleonora's falcon. Proc. R. Soc. B: doi:10.1098.rspb.2008.0575.

Eleonora's Valken, broedend in het najaar in het Midderraan gebied (voeden hun jongen met trekvogels), werden geacht via Middellandse en Rode Zee naar hun overwinteringsgebied op Madagascar te vliegen. Zelf zag ik aan de Golf van Suez, in najaar 1981, slechts enkele tientallen vogels langskomen; toen ging ik er nog vanuit dat ze waarschijnlijk te hoog vlogen om te worden opgemerkt. Met deze studie weten beter: de gesatellietzenderde vogels steken Afrika dwars over, vanaf

West-Afrika pal naar het oosten (en terug), en van Sardinië over de Sahara. Daarbij wordt het regenwoud van Centraal-Afrika niet gemeden. Juvenielen overzomerden in Oost- en West-Afrika. Dat werpt een geheel andere blik op de trekstrategie van deze soort, te meer daar juvenielen onafhankelijk van de volwassen vogels trekken (hoe vinden die beesten Madagascar, als ze van west naar oost moeten vliegen, en dan ook nog 's nachts aankomen, dus zonder het eiland te kunnen zien vanaf de kust van Mozambique)? (marion.gschwend@uni-ulm.de).

Ivanov B. 2007. Population development of the White-tailed Eagle *Haliaeetus albicilla* in Bulgaria in the period from 1977 to 2005. *Acrocephalus* 28: 17-21.

In de late jaren zeventig resteerde nog slechts 1 paar Zeearend in Bulgarije. Tien jaar later begon een lichte opleving, recent resulterend in tenminste 9 paren langs de Donau en nog eens 3 paren langs de kust van de Zwarte Zee. De toename wordt in verband gebracht met bescherming en herstel van bossen met Witte Populier *Populus alba*. (bai_bobo@yahoo.com).

Ivanov P., Georgiev D. & Ivanov B. 2007. Large-scale migration of Red-footed Falcons *Falco vespertinus* over Kaliakra (NE Bulgaria). *Acrocephalus* 28: 37-38.

Tussen 15.02 en 15.40 uur, op 28 september 2006, werden 809 Roodpootvalken trekkend waargenomen bij het dorpje Sveti Nikola in NO-Bulgarije. Ze verplaatsten zich over een front van slechts 200-300 m, meest op ongeveer 50-100 m hoogte in groepjes van 1-3 exemplaren. (petar.iankov@gmail.com).

Jenkins A.R., Allan D.G., Botha A., Harvey A., Kemp A.C., Monadjem A., Rodrigues L., Rushworth D., Stephenson A. & van Zyl A.J. 2008. Preliminary survey of Taita Falcon *Falco fasciinucha* in the Drakensberg escarpment region of Mpumalanga and Limpopo Provinces, South Africa. *Bull. African Bird Club* 15: 3-58.

Tijdens een systematische zoekactie werden in noordelijk Zuid-Afrika 2 nesten en 2 territoria van de Taitavalk gevonden op een potentieel van 50 kliffen. Deze valk is zeldzaam en dun verspreid. Het geringe aantal paren maakte het onmogelijk een passende beschrijving van habitatkeus te leveren. Behalve Taita's werden ook Slechtvalken en Lanners gevonden; die laatste lijkt nestplaatsen van Slechtvalken over te nemen, waardoor Slechtvalken afnemen. (Andrew.Jenkins@uct.ac.za).

Karyakin I.V. 2007. Lines-killers continue to harvest the mortal crop in Kazakhstan. *Raptors Conservation* 11: 14-21.

In De Takkeling hebben enkele keren verhalen van Chris van Orden en Natalia Paklina gestaan over de slachtoffers onder roofvogels ten gevolge van elektrocutie door verouderde en niet-aangepaste hoogspanningsmasten. Dit stuk beschrijft de situatie in Kazachstan, waar elektrocutie door 6-10 kV leidingen een enorme sterfte onder roofvogels en uilen teweegbrengt. Er werden 13 leidingen met een totale lengte van 288 km gemonitord in 2003-07. Binnen 5 km van de leidingen werden tevens alle levende roofvogels geteld. Er werden 223 dode roofvogels gevonden, met daarnaast waarnemingen van 81 levende roofvogels. De grootste sterfte treedt – verhoudingsgewijs – op onder Zeearend, Steenarend, Bastaardarend en Slangenarend. In absolute aantallen was de Steppenarend het vaakst de klos, met 50% van de gevonden dode roofvogels (111 dode, tegen 12 levende gezien). De Steppenarend

bereikt in deze regio een hoge dichtheid (108 individuen per 10 km leiding); meer dan 90% van de arenden wordt hier gedood door de hoogspanningsleidingen in de vroege broedtijd. Keizerarenden leken te leren dat de leidingen gevaarlijk zijn: de meeste dode arenden waren juveniel, terwijl de zichtwaarnemingen van levende vogels voor 60% op adulte vogels betrekking had. Uitgaande van 9478 km gevaarlijke leiding in Kazachstan worden jaarlijks tijdens de voorjaarsstrek van 8 weken 58.000 roofvogels gedood door elektrocutie, daaronder 29.000 Steppenarenden. Er wordt aangedrongen op aanpassing van de leidingen, zodat deze massale sterfte tot het verleden gaat behoren. (ikar_research@mail.ru).

Karyakin I.V. 2008. The Greater Spotted Eagle in the Volga Region, Ural Mountains and Western Siberia. Raptors Conservaton 11: 23-69.

Een belangrijk artikel over de biologie van de Bastaardarend in de Volga-Ural en in West-Siberië (resp. 58.000 en 13.500 km² onderzocht, waarvan 975 km² in 9 plots uitputtend werd gedekt). Er werden 210 broedterritoria bezocht, goed voor 83 nesten in 73 territoria (Volga-Ural), en 281 broedterritoria met 157 nesten in 147 territoria (West-Siberië). De meeste paren hadden een voorkeur voor vloedvlaktes (99%) in Volga-Ural (vooral in elzen); in Siberië zaten ze vaak in bossen op waterscheidingen (meren en vennen, 63%), daarnaast in vloedbossen (grove den en berk). De dichtheid varieerde van 4.76-6.15 paren per 100 km² in (respectievelijk) bos en potentieel broedgebied in Volga-Ural, tegen 6.6-8.7 paren per 100 km² in West-Siberië. Bastaardarenden arriveren eind maart en begin april op de broedplaatsen, eieren worden gelegd tussen 25 april en 15 mei (laatste legsel op 20 mei gestart). De jongen komen op 2-15 juni uit het ei (laatste: 30 mei). De kuikens blijven 49-58 dagen op het nest (uitvliend: 25 juli-15 augustus); wegtrek vindt plaats in september. De gemiddelde afstand van nest tot bosrand bedroeg 510 m (n=83. Volga-Ural) en 174 m (n=157, West-Siberië). De vogels hebben een voorkeur voor de dichtste delen van het bos. Alle legsels bestonden uit 2 eieren, maar de broedsels hadden 1-2 kuikens (gemiddeld 1.24 en 1.44 respectievelijk voor Volga-Ural en West-Siberië). Prooiersten en braakballen (n=482) gaven aan dat zoogdieren het hoofdmenu vormden (75%), aangevuld met vogels (16%). (ikar_research@mail.ru).

Kracher B. 2008. Bedeutende Jagdhabitats der Wiesenweihe *Circus pygargus* in einer mitteleuropäischen Agrarregion. Ornithol. Anz. 47: 51-65.

In 2004 werden de jachtvluchten van Grauwe Kieken nabij Würzburg (3900 ha) ingetekend, en geanalyseerd naar gewas en succes. Ze hadden een sterke voorkeur voor randen, daarnaast voor luzerne en gras. Vegetatiedekking was belangrijk, of beter gezegd: het ontbreken ervan (na maaien, echter niet in grasland dat sowieso wisselvalliger was in de mate van dekking). (barbarakracher@ol.com).

Krackow S. & Neuhäuser M. 2008. Insights from complete-incomplete brood sex-ratio disparity. Behav. Ecol. Sociobiol. 62: 469-477.

Het is een algemeen verspreid geloof onder (roof)vogelaars dat de geslachtsverhouding zoals vastgesteld in broedsels waarin sterfte is opgetreden afwijkt van die gevonden in broedsels zonder sterfte. Broedsels zonder sterfte worden geacht de primaire geslachtsverhouding weer te geven; die zou afwijken – via geslachtspecifieke sterfte – van de secundaire geslachtsverhouding. Al in 1980 maakt Fiala (in Am. Nat. 115:

442-444) duidelijk dat die gedachte geen steek houdt. Dat is contra-intuïtief, omdat empirische studies laten zien dat er wel degelijk seksespecifieke sterfte kan optreden. In deze studie wordt uitgelegd dat een afwijking van een gelijke geslachtsverhouding op verschillende manieren (direct of indirect) kan ontstaan, onafhankelijk van seksespecifieke sterfte. (sven.krackow@hu-berlin.de).

Lambertucci S.A., Jácome L. & Trejo A. 2008. Use of communal roosts by Andean Condors in northwest Paragonoa, Argentina. J. Field Ornithol. 79: 138-146.

Trends en dynamiek van de bedreigde Andes Condors worden gevolgd via tellingen op slaappleatsen. Doordat de Condors deels een leeftijdsgescheiden slaappleatsgebruik hadden, was het belangrijk meer dan één slaappleats te volgen. De meeste Condors zaten op slechts enkele slaappleatsen, wat ze extra kwetsbaar maakt. (slambertucci@cub.uncoma.edu.ar).

Leckie F.M., Arroyo B.E., Thirgood S.J. & Redpath S.M. 2008. Parental differences in brood provisioning by Hen Harriers *Circus cyaneus*. Bird Study 55: 209-215.

Bij 13 nesten van Blauwe Kiekendieven werd gedurende gemiddeld 101 uur/nest vanuit een schuilhut gekeken naar de prooiaanvoer. Mannetjes brachten altijd meer aan dan vrouwtjes; het maakte voor mannetjes geen verschil of er meer of minder jongen in het nest zaten (aantal aangebrachte prooien bleef gelijk). Vrouwtjes brachten meer en grotere prooien aan bij grotere broedsels en broedsels met oudere jongen. Als vrouwtjes een groot broedsel te verzorgen hadden, hielden ze dat minder vaak warm, vooral in de vroege jongenfase. (fiona.leckie@natural-research.org).

Margalida A. 2008. Presence of bone remains in the ossuaries of Bearded Vultures (*Gypaetus barbatus*): storage or nutritive rejection? Auk 125: 560-564.

Op de botbreekplekken van Lammergieren blijven veel botten onaangeerd achter. Zijn het opslagplaatsen van botten, of zijn het botten die genegeerd worden vanwege geringe voedingswaarde? Het blijkt vooral om schouderbladen, ribben, schedels, wervels, tibia, kaken en humeri te gaan, afkomstig van middelgrote zoogdieren (85%). Het overgrote deel bestaat inderdaad uit botten met een mindere voedingswaarde (olijfzuur). Echter, het hoge aandeel wervels, schouderbladen en schedels wijst ook op botten die moeilijker te behandelen zijn (en dus sneller terzijde worden geschoven). (margalida@inf.entorno.es).

Martínez J.A., Calvo J.F., Martínez J.E., Zuberogoitia I., Zabala J. & Redpath S.M. 2008. Breeding performance, age effects and territory occupation in a Bonelli's Eagle *Hieraetus fasciatus* population. Ibis 150: 223-233.

Een studie van Havikarenden in ZO-Spanje leverde over 12 jaar een stabiele stand op, een stabiele jongenproductie en een afnemend aandeel onvolwassen vogels als broedvogel (zij het nog wel hoger dan elders in Spanje). Verschillen in productiviteit hingen samen met de kwaliteit van de individuele vogels, niet met verschillen in de kwaliteit van het territorium. Oehoes hadden invloed op de bezetting van territoria, echter niet op de productiviteit. Er werd een positieve relatie gevonden tussen dichtheid en gemiddelde jaarlijkse productiviteit. Om Havikarenden adequaat te beschermen lijkt strikte protectie van de nestomgeving het belangrijkste. (jfalco@um.es).

Martínez-Padilla J. & Fargallo J.A. 2007. Food supply during prelaying period modifies the sex-dependent investment in eggs of Eurasian kestrels. *Behav. Ecol. Sociobiol.* 61: 1735-1742.

Torenvalkenvrouwtjes die vòòr de eileg werden bijgevoerd, leggen eieren waarvan het gewicht (en het gewicht van de pas uitgekomen jongen) gelijk was voor mannetjes en vrouwtjes; in controle-broedsels zonder bijvoeren waren de vrouwelijke eieren (en kuikens) zwaarder. De manlijke kuikens groeiden minder snel (in gewicht) in de bijgevoerde groep dan in de niet-bijgevoerde; let wel, bijvoeren werd stopgezet nadat de eieren waren uitgekomen. De studie impliceert dat vrouwtjes in staat zijn de kwaliteit en sekse van eieren te manipuleren onder invloed van het voedselaanbod voorafgaande aan de eileg. Het laatste woord is hier nog niet over gezegd, al was het maar omdat niet alle studies op dit vlak dezelfde resultaten opleverden. (jmart@ceh.ac.uk).

Martínez-Padilla J. & Fargallo J.A. 2008. Fear in grasslands: the effect of Eurasian kestrels on skylark abundances. *Naturwissenschaften* 95: 391-398.

Dichtheid van Veldleeuweriken was lager op plaatsen waar veel Torenvalken nestelden (dichtheid van Torenvalk gemanipuleerd met behulp van nestkasten). Het aandeel leeuweriken in het menu van Torenvalken nam af naarmate Torenvalken talrijker werden. Begrazing leek geen effect te hebben op de dichtheid van leeuweriken (echter gebaseerd op slechts 4 enclosures van 1 ha elk). (j.mart@abdn.ac.uk).

Massey B., Bowen R., Griffin C. & MacGarigal K. 2008. A classification-tree analysis of nesting habitat in an island population of Northern Harriers. *Condor* 110: 177-183.

Blauwe Kieken jaagden bij voorkeur boven kruidenrijke vegetaties en struweel, en minder boven lage vegetaties en bos. Nesten werden bij voorkeur op enige afstand van bos, wegen en menselijke activiteiten gebouwd, en in de nabijheid van moerassige gebieden (jachtgebied). (blakemassey@gmail.com).

McIntyre C.L., Douglas D.C. & Collopy M.W. 2008. Movements of Golden Eagles (*Aquila chrysaetos*) from interior Alaska during their first year of independence. *Auk* 125: 214-224.

Met behulp van satelliet-telemetrie werden eerstejaars Steenarenden, geboren in Alaska, gevolgd op hun tocht naar het zuiden. Deze noordelijk uitbroede vogels verplaatsen zich duizenden km (maximum 4815 km, naar Nieuw-Mexico), met pieksnelheden van 261-472 km per dag in de herfst en van 284-330 km per dag in het voorjaar. De najaarstrek duurde 31-86 dagen, in het voorjaar 24-54 dagen. Een prachtige studie. (carol_mcintyre@ups.gov).

Mooij J. 2008. Muizenjaren in de westelijke Eempolders. *De Korhaan* 42(2): 63-66.

Uit de piekaantallen tijdens tellingen (elke 14 dagen) van Torenvalk, Buizerd en Blauwe Reiger (1973-2008) worden muizenjaren herleid (veldmuis). Die komen goed overeen met het landelijke beeld.

Olsen J., Fuentes E., Bird D.M., Rose A.B. & Judge D. 2008. Dietary shifts based upon prey availability in Peregrine Falcons and Australian Hobbies breeding near Canberra, Australia. *J. Raptor Res.* 42: 125-137.

Australische Slechtvalken en Boomvalken aten voornamelijk Spreeuwen in 1991-92, maar veel minder in 2002-03. De afname van de Spreeuw (door droogte en competitie met de in aantal toenemende Mynas) werd gecompenseerd door een grotere verscheidenheid van vogelsoorten te bejagen. (Jerry.Olsen@canberra.edu.au).

Ontiveros D., Caro J. & Pleguezuelos J.M. 2008. Possible functions of alternative nests in raptors: the case of Bonelli's Eagle. J. Ornithol. 149: 253-259.

Roofvogels zijn vaak nesthoppers: het ene jaar op dit nest, het andere jaar op een andere bak in hetzelfde territorium (nieuw-gebouwd of niet). Dat leidt er uiteindelijk toe dat er in een territorium vaak meerdere nesten zijn te vinden. Het waarom hiervan heeft tot allerlei ideeën geleid, die overigens niet exclusief zijn en gelijktijdig opgeld kunnen doen: (1) roofvogels gebruiken het nest als signaal (territorium bezet), (2) frustratie (bouw van een nieuw nest na een mislukte broedpoging), (3) vermijden van competitie, (4) verminderen van nestparasieten. Deze studie van Havikarenden lijkt (3) en (4) als meest aannemelijke verklaringen op te leveren. Dertig procent van de paren ondervond voordelen bij het hebben van alternatieve nesten en vermeerde daarmee competitie met andere klifbewoners. Het broedsucces was negatief gecorreleerd met het aantal ectoparasieten (Diptera) in het nest. Bovendien bleek het aanbrengen van vers groen (onder meer eik, prunus, hulst, olijf, wilg) gepaard te gaan met minder parasieten (vooral indien nesten zon-geëxposeerd waren). (dontive@ugr.es).

Penteriani V., Delgado M.D.M., Bartolommei P., Maggio C., Alonso-Alvarez C. & Holloway G.J. 2008. Owls and rabbits: predation against substandard individuals of an easy prey. J. Avian Biol. 39: 215-221.

De witte pluimstaart van konijnen wordt vaak als conditiemaat gebruikt: hoe witter, hoe beter de fysieke conditie van de betreffende flopsie. In deze studie werden staarten van gepredeerde konijnen op hun witheid bekeken, terwijl tegelijkertijd 14 gezenderde konijnen op de voet werden gevolgd. Oehoes bleken gemiddeld vaker konijnen met een wat doffere staart te pakken, individuen in een wat mindere conditie dus. Oehoes gebruiken dus waarschijnlijk visuele aanwijzingen als ze op konijnenjacht gaan (knalwitte staarten laten we lopen, doffe staarten zijn een eitje). Of konijnen met een helderwitte staart inderdaad een signaal van opperbeste conditie afgeven, en hoewel opvallender dan de doffer-gestaarte individuen, toch minder worden gepakt, schreeuwt om een herhaling van dit onderzoek. (penteriani@ebd.csic.es).

Perlman Y. & Tsurim I. 2008. Daring, risk assessment and body condition interactions in steppe buzzards *Buteo buteo vulpinus*. J. Avian Biol. 39: 226-228.

Hongerige Steppebuizerds deden er korter over om een muis in een bal-chatri (een val op de grond met een levende muis erin) aan te vallen dan Buizerds in een goede conditie. Dit wordt geïnterpreteerd als een groter risico (op letsel tijdens de aanval) durven nemen wanneer honger aantikt. (yoav.perlman@gmail.com).

Pitzer S., Hull J., Ernest H.B. & Hull A.C. 2008. Sex determination of three raptor species using morphology and molecular techniques. J. Field Ornithol. 79: 71-79.

Van doortrekkende Roodstaartbuizerds, Roodschouderbuizerds en Cooper's Haviken een reeks maten genomen om te bepalen welke het meest geschikt waren om de geslachten uit elkaar te houden. De geslachten werden bevestigd met behulp van

bloed. Per soort wordt een diagram gegeven met welke maten het best werken, en waar de scheidingsmaten liggen. Erg handig. Moeten we ook maar eens maken voor de Nederlandse roofvogels. (bhull@parksconservancy.org).

Riegel J. 2008. Les oiseaux nicheurs rares et menacés en France en 2007. Ornithos 15: 153-180.

Onder zeldzame en bedreigde roofvogels van Frankrijk bevonden zich in 2007 Grijsze Wouw (22 paren, goed voor 76 jongen; op 1 na allemaal in Aquitaine), Lammergier (43-44 paren, brachten 13 jongen groot waarvan slechts eentje op Corsica), Aasgier (87 paren, 50 jongen; licht stijgend in aantal sinds 2001), Vale Gier (796 paren, tegen 75 paren in 1999-2000; in 2007 werden 469 jongen grootgebracht; belangrijkste gebied is de Pyreneeën met 525 paren), Monniksgier (20 paren met 15 jongen), Schreeuwarend (1 paar met 1 jong, het jong vloog op 15 augustus uit), Havikarend (26 paren met 25 jongen, min of meer stabiel sinds tenminste 1999), Visarend (30 paren op het vasteland, 33 paren op Corsica), en kleine Torenvalk (187 paren, met 441 jongen; zitten bijna allemaal in l'Aude).

Rodríguez B., Siverio M., Rodríguez A. & Siverio F. 2008. Density, habitat selection and breeding success of an insular population of Barbary Falcon *Falco peregrinus pelegrinoides*. Ardea 95: 213-233.

Op Tenerife werden 26 broedparen van de Barbarijse Slechtvalk geteld (2004 en 2005). De dichtheid was gekoppeld aan de aanwezigheid van kliffen. De onderlinge nestafstand was gemiddeld ruim 5 km. Broedsucces was maar liefst 81%. (beneguez@terra.es).

Sheldon L.D., Chin E.H., Newman A.E. & Soma K.K. 2008. Effects of blood collection on wild birds: an update. J. Avian Biol. 39: 369-378.

Het afnemen van een druppeltje bloed is tegenwoordig in veel vogelstudies een standaardpraktijk geworden, om een veelheid van redenen (verwantschapsanalyses, seksen, immunologisch onderzoek, enzovoort). In deze studie wordt bij drie vogelsoorten (waaronder Spreeuw) gekeken of dat nadelige gevolgen voor het betreffende individu met zich meebrengt. Dat bleek niet het geval. Bloedafname uit de hals- of armsgader had alleen bij Spreeuwen een tijdelijk effect in de eerste levensweek; later verdween dat effect. Een uitgebreide literatuurstudie kon evenmin effecten van bloedafname bij wildlevende vogels aantonen, bij volwassen dieren noch bij nestjongen. (ksoma@psych.ubc.ca).

Slagsvold T. & Sonerud G.A. 2007. Prey size and ingestion rate in raptors: importance for sex roles and reversed sexual size dimorphism. J. Avian Biol. 38: 650-661.

In vergelijking met andere vogelsoorten pakken roofvogels betrekkelijk grote prooien, en is het interval tussen twee opeenvolgende maaltijden groot. Dat zegt echter weinig over de verteringssnelheid. In deze studie van roofvogels in gevangenschap bleek de vertering hoger te liggen voor kleine prooien, hoger voor zoogdier- dan voor vogelprooien en hoger voor breedgebekte dan voor smalgebekte roofvogels. Roofvogels die voornamelijk zoogdieren op hun menu hebben staan, verteerden zoogdieren ook sneller dan roofvogels met een overwegend vogelmenu. Deze bevindingen worden gebruikt als onderbouwing van het waarom van de omgekeerde

seksegrootte in roofvogels (vrouwen groter dan mannen). Het verschil tussen de seksen is het grootst voor de soorten die langzaam verterende prooien eten (vogels), en het kleinst wanneer prooien snel verteren (insecten). De auteurs denken dat de omgekeerde seksuele dimorfie van roofvogels een gevolg is van een conflict tussen het voordeel van het vangen van kleine, snel verteerbare prooien in het broedseizoen (een mannentaak) en het voordeel van het vangen van grote, trager verteerbare prooien buiten het broedseizoen (als prooiaanbod kleiner is en veel kleine prooien onbereikbaar zijn). (tore.slagsvold@bio.uio.no).

Solonen T. 2008. Large-scale climatic phenomena and timing of breeding in a local population of the Osprey *Pandion haliaetus* in southern Finland. J. Ornithol. 149: 229-235.

De timing van het broeden van Visarenden in een kleine populatie in Zuid-Finland (1081-2006; 20 paren) werd bepaald aan de hand van de vleugellengte van nestjongen. Klimaatinvloeden werden gemeten met de Noord-Atlantische Oscillatie (NAO) gedurende de winter, een indexcijfer voor het noordelijk halfrond waarbij een positief getal staat voor mildere en nattere winters. De NAO correleerde positief met de timing van de Visarenden. Vooral de NAO voor januari correleerde sterk (hoe hoger de NAO, hoe vroeger de start), wat waarschijnlijk samenhangt met het al dan niet vroeg smelten van ijs. Hoe dit precies zijn beslag krijgt, wordt niet uitgelegd. Immers, in januari zitten alle Visarenden nog in Afrika. (tapio.solonen@pp.inet.fi).

Steen O.F. 2008. Vandrefalkens reetablering på Sør- og Østlandet. Vår Fuglefauna 31: 54-60.

Het aantal paren Slechtvalk in ZO-Noorwegen nam toe van 5 in 1988 naar 65 in 2006. In dat laatste jaren vlogen 9x 1, 39x 2, 22x 3 en 4x 4 jongen uit. Over de periode 1998-2006 schommelde het aantal jongen per succesvol paar van 1.44-2.08, zonder een toe- of afnemende trend; het aantal jongen per paar (inclusief de mislukte) varieerde van 1.21 tot 1.60 (ook zonder trend). De groei is er hier nog niet uit

Stoyanov G.P. 2007. Common Buzzard *Buteo buteo* nesting on a cliff. Acrocephalus 28: 119.

De meeste Buizerds broeden in bomen. Dit nest bevond zich echter op een terras aan de bovenzijde van een klif, behoorlijk geëxposeerd ten opzichte van weersinvloeden (Vrachanska-berg nabij Vratza). Op 13 juni 2007 zat er een goed bevederd jong op het nest. (bpps@abv.bg).

Soutullo A., Urios V., Ferrer M. & López-López P. 2008. Habitat use by juvenile Golden Eagles *Aquila chrysaetos*. Bird Study 55: 236-240.

Jonge Steenarenden in Spanje zijn habitatgeneralisten die weinig plaatstrouw zijn en als prooi eigenlijk alles pakken wat ze voor de klauwen komt, inclusief aas. (a.soutullo@gmail.com).

Thiollay J.-M. 2007. Raptor population decline in West Africa. Ostrich 78: 405-413.

Tellingen van roofvogels langs de weg in Burkina Faso, Mali, Niger en noordelijk Kameroen in 1969-73 en 2000-04 (9112 km) laten een enorme afname zien. De vier grote gierensoorten namen met 98% af (dus identiek aan de afname in Azië), in hetzelfde werd geconstateerd voor de (middel-)grote arenden en de Secretarisvogel

(-90% buiten de parken, erbinnen wat minder). De wat kleinere Oorgier nam eveneens over grote oppervlakten af, maar wist op sommige locaties het hoofd boven water te houden. De overige Afrikaanse soorten bleven stabiel of namen af. Van de Palaarctische soorten (broedend in Eurazië) namen Torenvalk en Kleine Torenvalk sterk af, Slangenarend, Grauwe Kiek en Steppenkiek wat minder. Bruine Kiek en Dwergarend namen toe. Dat parken enig effect op deze trends leken te hebben (ten positieve), is verbazingwekkend, omdat parken in Afrika op papier weliswaar enige status hebben maar niet in de praktijk. Ook zijn niet alle op deze wijze verkregen verschillen goed te duiden: wat te denken van de Afrikaanse Zwaluwstaartwouw die in Kameroen vertienvoudigd zou zijn buiten de parken, maar in de rest van West-Afrika tienvoudig zou zijn afgenomen. Helaas heeft Thiollay nooit een poging gedaan de wegtellingen te ijken met echte tellingen (via representatieve plots of punten, al dan niet gestratificeerd naar habitat). De afname van de grote jongens blijft echter overeind (zie ook eerdere stukken in *J. Raptor Res.* 35: 173-186; *Biodiversity and Conservation* 7: 1291-1312; *Bird Conservation International* 2006: 353-365; *Biodiversity and Conservation* 15: 2085-2108; *Ibis* 148: 240-254).

Varland D.E., Powell L.A., Kenney M.K. & Fleming T.L. 2008. Peregrine Falcon survival and resighting frequencies on the Washington Coast, 1995-2003. *J. Raptor Res.* 42: 161-171.

Tijdens 438 autotochten langs de duinstrook van de kust van Washington werden 76 Slechtvalken (45x vrouw, 31x man) gevangen. Daarvan was 68% juveniel (<1 jaar). De jaarlijkse overleving wordt op 60% geschat (alle leeftijdsclassen samen). (daniel.varland@rayonier.com).

Virani M.Z., Giri J.B., Watson R.T. & Baral H.S. 2008. Surveys of Himalayan Vultures (*Gyps himalayensis*) in the Annapurna Conservation Area, Mustang, Nepal. *J. Raptor Res.* 42: 197-203.

Tussen 2001 en 2006 werd geen evidentie gevonden dat de Himalayagier is afgenomen in het onderzochte gebied in Nepal, dat in tegenstelling tot drie soorten laaglandgieren in ZO-Azië. Vermoedelijk wordt diclofenac, het middel dat verantwoordelijk wordt gehouden voor de afname van gieren in ZO-Azië, nauwelijks in het hooggebergte gebruikt. (tpf@africaonline.co.ke).

Wiacek J. 2008. Benefits and costs of semi-colonial breeding in the Montagu's Harrier *Circus pygargus*. *Belg. J. Zool.* 138: 36-40.

Tussen 1991 en 1995 werden in totaal 31 paren Grauwe Kiekendief gevolgd in Oost-Polen. De vogels werden gevangen en gekleurd. Vanaf april, het moment van de paarvorming, werden ze op de voet gevolgd. Territoria varieerden in omvang van 0.42 tot 2.25 ha, gemiddeld 1.14 ha. Wanneer territoria in semi-kolonies waren geclusterd bleek de legselgrootte groter te zijn, en vlogen er per nest meer jongen uit. Een betere bescherming tegen predatie leek een belangrijke rol bij dit verschil spelen: slechts 1 van 16 nesten werd gepredeerd in geclusterde territoria, tegen 5 van 15 nesten in solitair broedende paren. In de semi-koloniaal broedende paren werd een hogere copulatiefrequentie vastgesteld dan bij solitaire paren. Dit zou kunnen wijzen op een groter risico van buitenechtelijke copulaties zodra paren dicht bij elkaar in de buurt broeden. (rjwiacek@poczta.onet.pl).